

ICILS XALQARO TADQIQOTI VA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Abdurashidova Sarvinoz Abdurashid qizi

Termiz davlat pedagogika instituti 1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21867923>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ICILS (International Computer and Information Literacy Study) xalqaro tadqiqotining mazmun-mohiyati hamda uning XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot orqali o'quvchilarning kompyuter va axborot savodxonligi, raqamli muhitda axborotni izlash, tahlil qilish, baholash va undan samarali foydalanish ko'nikmalari baholanadi. Maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli kompetensiyalarni shakllantirishning zarurati, ICILS tadqiqotining o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish, axborot bilan ishlash va mustaqil ta'lim olish kabi XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, ICILS natijalaridan ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishda foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ICILS, xalqaro baholash, raqamli savodxonlik, kompyuter savodxonligi, axborot savodxonligi, XXI asr ko'nikmalari, raqamli kompetensiya, tanqidiy fikrlash, axborot texnologiyalari, ta'lim sifati.

Abstract: This article examines the significance of the International Computer and Information Literacy Study (ICILS) in developing 21st-century skills among students. The study focuses on students' computer and information literacy, including their ability to search for, analyze, evaluate, and effectively use information in digital environments. The article discusses the growing importance of digital competencies in modern education and analyzes the role of ICILS in developing essential 21st-century skills such as critical thinking, problem-solving, information management, digital communication, and independent learning. Furthermore, the article considers the potential use of ICILS results to improve the quality of education, strengthen students' digital competencies, and enhance the effectiveness of the educational process.

Keywords: ICILS, international assessment, digital literacy, computer literacy, information literacy, 21st-century skills, digital competence, critical thinking, information technology, quality of education.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение международного исследования ICILS (International Computer and Information Literacy Study) в развитии навыков XXI века у учащихся. Особое внимание уделяется компьютерной и информационной грамотности школьников, включая их способность искать, анализировать, оценивать и эффективно использовать информацию в цифровой среде. В статье раскрывается возрастающая роль цифровых компетенций в современном образовании и анализируется значение исследования ICILS в развитии таких важных навыков XXI века, как критическое мышление, решение проблем, работа с информацией, цифровая коммуникация и самостоятельное обучение. Кроме того, рассматриваются возможности использования результатов ICILS для повышения качества образования, развития цифровых компетенций учащихся и совершенствования образовательного процесса.

Ключевые слова: ICILS, международное оценивание, цифровая грамотность, компьютерная грамотность, информационная грамотность, навыки XXI века, цифровая

компетентность, критическое мышление, информационные технологии, качество образования.

ICILS (International Computer and Information Literacy Study) — o'quvchilarning kompyuter va axborot savodxonligini xalqaro miqyosda baholashga qaratilgan tadqiqot dasturidir. Ushbu tadqiqot Xalqaro ta'lim yutuqlarini baholash assotsiatsiyasi (IEA) tomonidan tashkil etiladi. ICILSning asosiy maqsadi o'quvchilarning zamonaviy raqamli muhitda kompyuter, internet va boshqa axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan qanchalik samarali, ongli va mustaqil foydalana olishini aniqlashdan iborat. Tadqiqot asosan 8-sinf o'quvchilarining raqamli kompetensiyalarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, bunda o'quvchilarning nafaqat texnik bilimlari, balki axborot bilan ishlash, uni izlash, qayta ishlash, baholash va yaratish qobiliyatlari ham muhim hisoblanadi. ICILS dasturining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarning kompyuter va axborot savodxonligi darajasini aniqlashdir. Hozirgi davrda raqamli texnologiyalar ta'lim, iqtisodiyot, tibbiyot, davlat boshqaruvi, sanoat va boshqa ko'plab sohalarning ajralmas qismiga aylangan. Shuning uchun o'quvchilarning texnologiyalardan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini maktab davridayoq shakllantirish muhim ahamiyatga ega. ICILS ana shu ko'nikmalarning qay darajada rivojlanganini xalqaro mezonlar asosida aniqlash imkonini beradi.

ICILSning yana bir muhim vazifasi o'quvchilarning axborotni izlash, tanlash, tahlil qilish va baholash qobiliyatlarini o'rganishdir. Bugungi kunda internet orqali juda katta miqdordagi ma'lumotlarga ega bo'lish mumkin. Biroq mavjud ma'lumotlarning barchasi ham ishonchli yoki foydali emas. Shu sababli zamonaviy inson ma'lumotni shunchaki topish bilan cheklanib qolmasdan, uning manbasini, mazmunini va ishonchliligini ham baholay olishi kerak. ICILS o'quvchilarda ana shunday axborot savodxonligi qay darajada shakllanganini aniqlashga yordam beradi. Tadqiqotning yana bir muhim yo'nalishi raqamli kontent yaratish va undan samarali foydalanish bilan bog'liq. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilar turli elektron hujjatlar, taqdimotlar, jadvallar, grafiklar va boshqa raqamli materiallar bilan ishlashlari kerak. Shu sababli ICILS o'quvchilarning mavjud axborotdan foydalanish bilan birga yangi raqamli axborot yaratish qobiliyatlarini ham o'rganadi. Bu esa o'quvchilarning ijodkorligi, mustaqil ishlashi va texnologiyalardan maqsadli foydalanish darajasini aniqlashga imkon beradi.

ICILS dasturida hisoblash tafakkuri, ya'ni Computational Thinking ham muhim o'rin egallaydi. Hisoblash tafakkuri muammolarni mantiqiy va tizimli tarzda tahlil qilish, ularni qismlarga ajratish, ketma-ketlikni aniqlash va samarali yechim topish qobiliyatini anglatadi. Ushbu ko'nikma zamonaviy texnologiyalar bilan bog'liq bo'lsa-da, uning ahamiyati faqat dasturlash sohasi bilan cheklanmaydi. Mantiqiy va tizimli fikrlash bugungi kunda turli fanlar va kasblar uchun zarur bo'lgan muhim kompetensiyalardan biridir. Dasturning muhim jihatlaridan biri shundaki, u faqat o'quvchilarning bilimini emas, balki ularning bilim va ko'nikmalaridan amaliy foydalanish qobiliyatini ham o'rganadi. Shu sababli ICILS oddiy nazariy testlardan farq qiladi. Tadqiqot o'quvchining raqamli muhitda qanday fikrlashi, axborot bilan qanday ishlashi va texnologiyalardan qanday foydalanishini aniqlashga qaratilgan. Bu yondashuv zamonaviy ta'limning asosiy talablariga mos keladi, chunki bugungi ta'limda bilimni yodlab olishdan ko'ra uni amaliyotda qo'llash tobora muhimlashib bormoqda. U faqat o'quvchilar faoliyatini o'rganish bilan cheklanmaydi. Tadqiqot doirasida o'qituvchilar, maktab rahbarlari va maktabdagi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan shug'ullanuvchi

mutaxassislarining faoliyati haqida ham ma'lumotlar to'planadi. Buning natijasida o'quvchilarning raqamli kompetensiyalariga ta'sir qiluvchi ta'lim muhiti, maktablarning texnologik imkoniyatlari, o'qituvchilarning AKTdan foydalanish tajribasi va raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi o'rni haqida kengroq tasavvur hosil qilinadi.

ICILSning hozirgi zamondagi ahamiyati juda katta. Chunki dunyo jadal sur'atlarda raqamlashtirilmoqda va texnologiyalar inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib bormoqda. Bugungi o'quvchilar kelajakda raqamli iqtisodiyot sharoitida yashaydi va mehnat qiladi. Ularning kasbiy faoliyatida kompyuter, internet, sun'iy intellekt, elektron xizmatlar va boshqa raqamli vositalardan foydalanish ehtimoli juda yuqori. Shu sababli maktab ta'limi o'quvchilarni nafaqat bugungi kun, balki kelajakdagi texnologik muhitga ham tayyorlashi kerak. ICILS aynan shu tayyorgarlik darajasini baholashda muhim vosita hisoblanadi. ICILS natijalari ta'lim siyosatini takomillashtirish uchun ham katta ahamiyatga ega. Tadqiqot orqali mamlakatlar o'z o'quvchilarining raqamli savodxonlik darajasini boshqa mamlakatlar bilan taqqoslash imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijalar asosida ta'lim tizimining kuchli va rivojlantirilishi kerak bo'lgan jihatlari aniqlanadi. Shuningdek, o'quv dasturlarini yangilash, maktablarni zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlash, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini oshirish va raqamli ta'limni rivojlantirish bo'yicha tegishli choralar ishlab chiqilishi mumkin.

Bugungi kunda axborot xavfsizligi, internetdagi noto'g'ri ma'lumotlar, raqamli muhitdagi xavflar va media savodxonlik masalalari ham tobora muhimlashmoqda. Shu nuqtayi nazardan ICILSning ahamiyati yanada ortmoqda. Raqamli savodxon inson texnologiyalardan foydalanish bilan birga, raqamli muhitdagi axborotga tanqidiy yondashishi, shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishi va texnologiyalardan mas'uliyatli foydalanishi kerak. Bunday ko'nikmalar yoshlarning xavfsiz va ongli raqamli muhitda faoliyat yuritishiga yordam beradi. Dasturning jamiyatga ta'siri ham bevosita ta'lim orqali namoyon bo'ladi. Raqamli kompetensiyalari yuqori bo'lgan avlodning shakllanishi mamlakatning innovatsion rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalarni yaxshi tushunadigan va ulardan samarali foydalana oladigan yoshlar yangi kasblarni egallash, innovatsiyalar yaratish, zamonaviy mehnat bozoriga moslashish va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'shish uchun kengroq imkoniyatlarga ega bo'ladi. Shu sababli ICILS nafaqat ta'lim sifatini baholash, balki mamlakatning kelajakdagi inson kapitalini rivojlantirish nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, ICILS zamonaviy ta'lim tizimida raqamli savodxonlikning o'rnini aniqlashga xizmat qiluvchi muhim xalqaro tadqiqotdir. Uning asosiy maqsadi o'quvchilarning kompyuter va axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasini baholash, ularning raqamli kompetensiyalarini aniqlash va ta'lim tizimlarining zamonaviy texnologik talablarga qanchalik mos kelishini o'rganishdan iborat. ICILS natijalari orqali mamlakatlar ta'lim tizimini takomillashtirish, o'quvchilarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish, o'qituvchilarning texnologik salohiyatini oshirish va yoshlarni kelajakdagi raqamli jamiyatga tayyorlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu jihatdan ICILS bugungi kunda ta'lim sifati, raqamli savodxonlik va kelajak avlodning raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim xalqaro dasturlardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Fraillon, J. (2025). *ICILS 2023 International Report: An International Perspective on Digital Literacy*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement

(IEA).

2. Fraillon, J., Rožman, M., Duckworth, D., Dexter, S., Bundsgaard, J., & Schulz, W. (2024). *ICILS 2023 Assessment Framework*. Cham: Springer.
3. Fraillon, J., Rožman, M., Meyer, S., Musu, L., Liaw, Y.-L., Christiansen, A., & Tieck, S. (2026). *ICILS 2023 Technical Report*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
4. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). *ICILS 2023: International Computer and Information Literacy Study*. Amsterdam: IEA.
5. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). *ICILS: International Computer and Information Literacy Study — Data Repository*. Amsterdam: IEA.
6. National Center for Education Statistics (NCES). *International Computer and Information Literacy Study (ICILS)*. U.S. Department of Education.
7. National Center for Education Statistics (NCES). *ICILS 2023: Methodology and Technical Notes*. U.S. Department of Education.
8. Fraillon, J., Ainley, J., Schulz, W., Duckworth, D., & Friedman, T. (2019). *IEA International Computer and Information Literacy Study 2018 Assessment Framework*. Cham: Springer.
9. Fraillon, J., Schulz, W., & Ainley, J. (2013). *International Computer and Information Literacy Study 2013: Assessment Framework*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).